

KOMPETENCIJŲ UGDYMAS LITERATŪROS PAMOKOSE 5, 7, 9 KLASĖSE

Nijolė Toleikytė, Vilniaus Mykolo
Biržiškos gimnazija

KOMPETENCIJOS DETALIZUOJAMOS
(SUSMULKINAMOS) PASIEKIMŲ SRIČIŲ IR
PASIEKIMŲ LYGIŲ APRAŠUOSE.

KULTŪRINĖ
KOMPETENCIJA

PAŽINIMO
KOMPETENCIJA

KOMUNIKAVIMO
KOMPETENCIJA

KŪRYBIŠKUMO
KOMPETENCIJA

PILIETIŠKUMO
KOMPETENCIJA

SOCIALINĖ, EMOCINĖ IR
SVEIKOS GYVENSENOS
KOMPETENCIJA

SKAITMENINĖ
KOMPETENCIJA

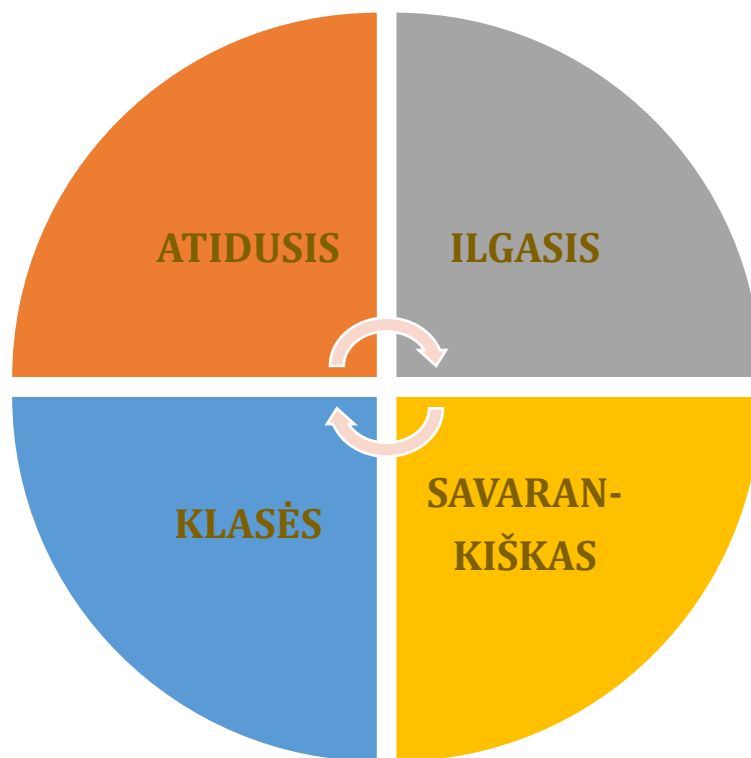
KĄ IR KAIP SKAITYTI?

TEKSTAI

GROŽINIAI, NEGROŽINIAI,
MEDIJŲ

LIETUVOS, PASAULIO

RŪŠYS
ŽANRAI

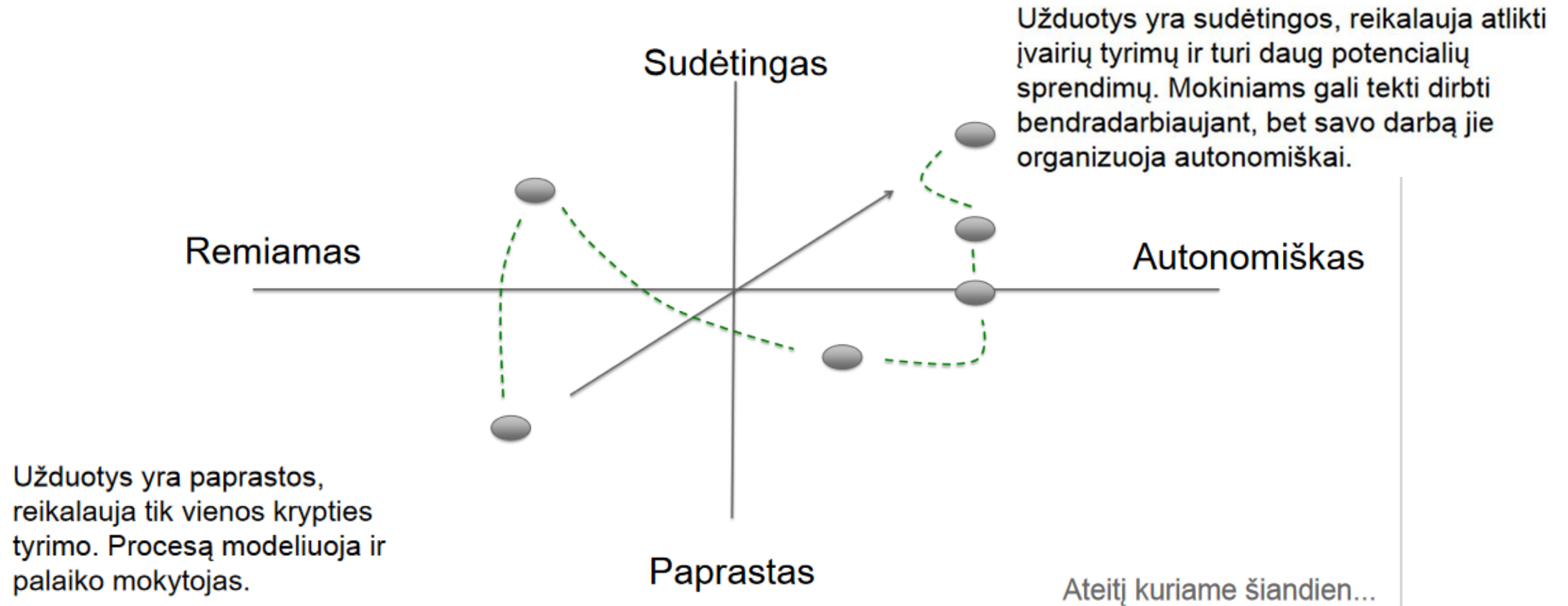

INDIVIDUALIZAVIMAS
IR SUASMENINIMAS

BENDRADABIAVIMAS

KŪRYBINĖS,
TIRIAMOSIOS VEIKLOS

Kompetencijų lavinimo **progresijos** kūrimas

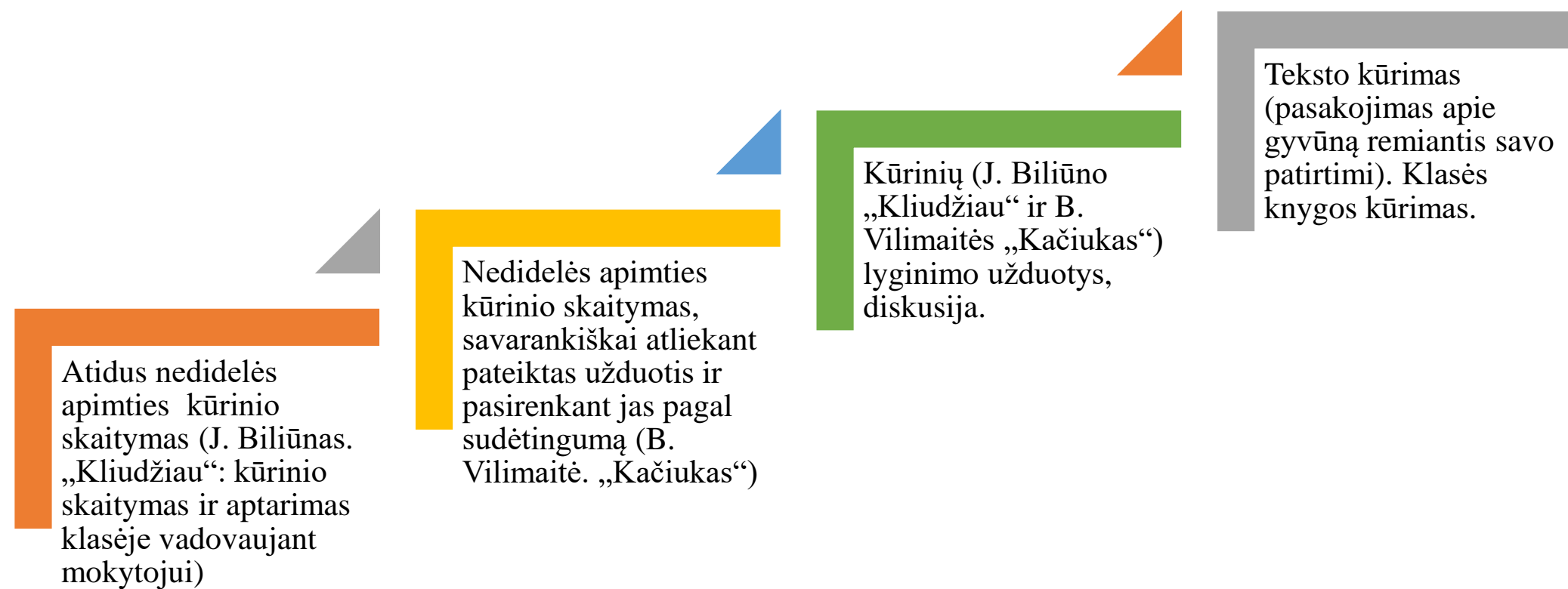
KOMPETENCIJAS UGDANČIOS UŽDUOTYS

- TRUMPALAIKIAI IR ILGALAIKIAI PROJEKTAI
- KŪRYBINĖS UŽDUOTYS
- TIRIAMOSIOS UŽDUOTYS
- VAIDMENINĖS UŽDUOTYS (SUKURIAMOS AUTENTIŠKOS REALAUS GYVENIMO SITUACIJOS, PVZ. TV AR RADIO LAIDA, LAIKRAŠČIO AR KNYGOS RENGIMAS, INTERVIU RENGIMAS IR ĖMIMAS, ŽURNALISTINIS TYRIMAS)
- EKSKURSIJOS KLASĖS DRAUGAMS ORGANIZAVIMAS

TEMINIAI SKAITYMO (LITERATŪROS) PAMOKŲ CIKLAI (PLANAVIMO VARIANTAI)

SKAITYMO CIKLO „KAS MUS AUGINA?“ PLANAVIMAS 5 KL. ATIDUSIS SKAITYMAS DIDINANT AUTONOMIJOS LAIPSNĮ

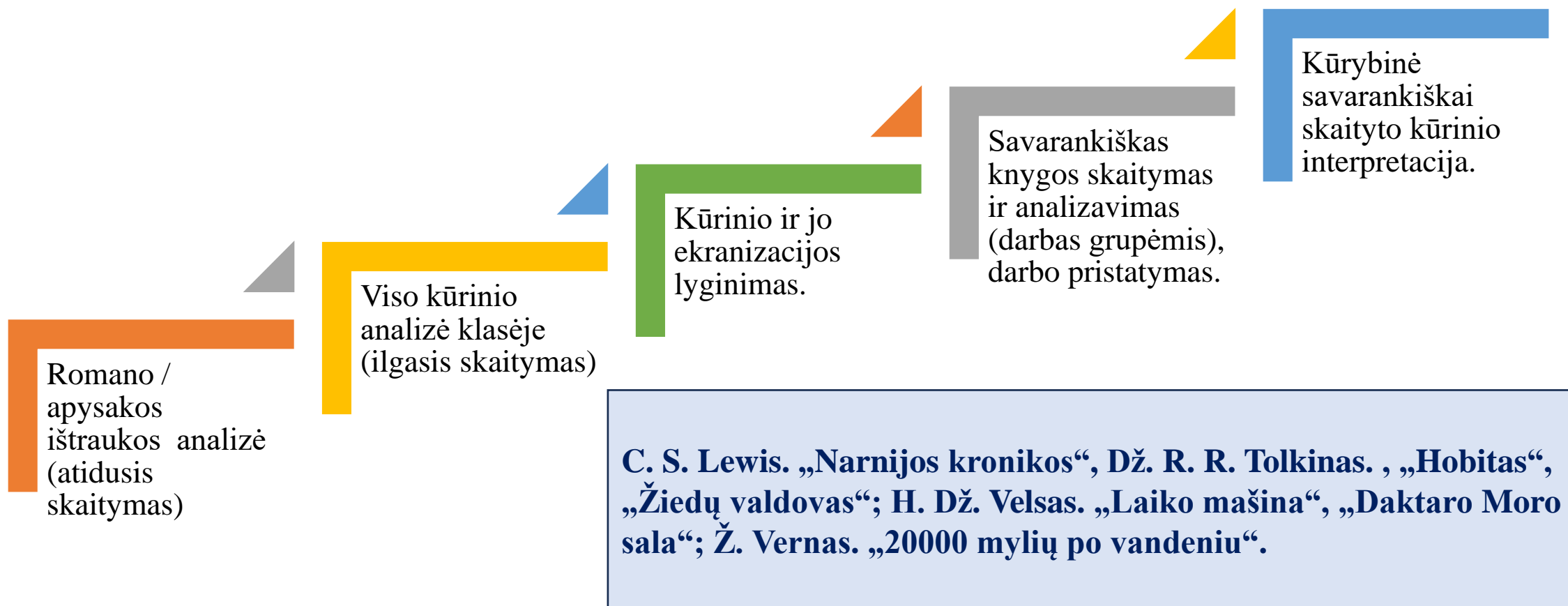
Atidus nedidelės apimties kūrinio skaitymas (J. Biliūnas. „Kliudžiau“: kūrinio skaitymas ir aptarimas klasėje vadovaujant mokytojui)

Nedidelės apimties kūrinio skaitymas, savarankiškai atliekant pateiktas užduotis ir pasirenkant jas pagal sudėtingumą (B. Vilimaitė. „Kačiukas“)

Kūrinių (J. Biliūno „Kliudžiau“ ir B. Vilimaitės „Kačiukas“) lyginimo užduotys, diskusija.

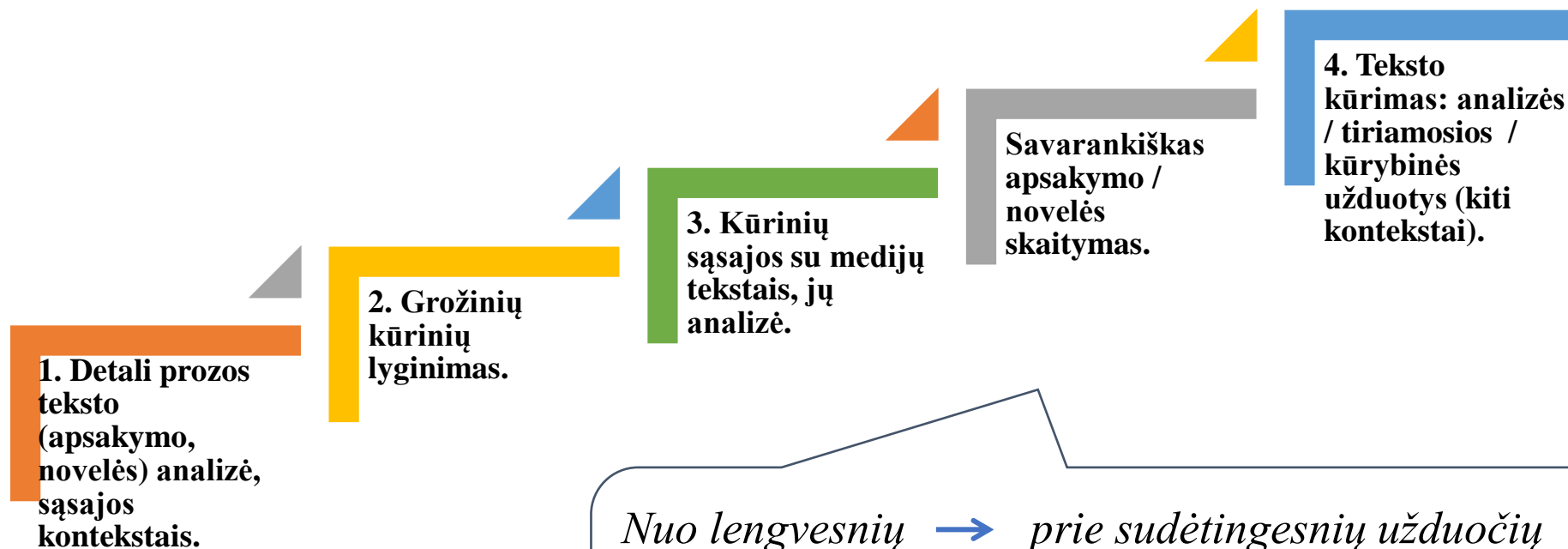
Teksto kūrimas (pasakojimas apie gyvūną remiantis savo patirtimi). Klasės knygos kūrimas.

CIKLO PLANAVIMAS 7 KL. TEMINIS ASPEKTAS (KNYGOS HEROJAUS KELIONĖ): ATIDUSIS IR ILGASIS SKAITYMAS

CIKLO PLANAVIMAS 9 KL. TEMINIS ASPEKTAS IR LITERATŪROS RŪŠYS

Nuo lengvesnių → prie sudėtingesnių užduočių
Nuo detalių → prie visumos suvokimo
Nuo teksto → prie kultūrinių, socialinių kontekstų
Nuo vienstruktūrinių → prie daugiastuktūrinių užduočių

Literatūros pamokų ciklas „Žmogus šeimoje, bendruomenėje, visuomenėje. Smulkioji proza“ (16 pam.)

1. Literatūros rūšių ir žanrų samprata. Mokinių turimų žinių diagnostika. Smulkioji proza, jos ypatybės. Įvadinis pokalbis ciklo tema. Formuojamasis ir kaupiamasis vertinimas, 1 pam.
2. Asmuo bendruomenėje. V. Krėvė. „Skerdžius“. Analizė. Apsakymas. Tradicinis ir modernus pasakojimas. Pasakojimo perspektyva, esminiai pasakojimo elementai. Veikėjo charakteristika, 4 pam.
3. Asmuo šeimoje. D. Kalinauskaitė. „Pakeleivė“. Analizė. Novelė. Pasakojimo perspektyva. Postmodernus pasakojimas. Intertekstai. Apsakymų lyginimas. Kūrybinės užduotys, 4 pam.
4. Asmuo visuomenėje. Socialinės reklamos vaidmuo keičiant visuomenėje įsigalėjusius elgesio ir mąstymo stereotipus. Reklamos analizė, diskusija, tiriamosios / analizės / kūrybinės užduotys (n. d.), 1 pam.
5. Savarankiškas darbas. Nežinomo prozos teksto suvokimo testas ir jo rezultatų aptarimas, 1 pam.
6. Tekstų tipai: pasakojimas, aprašymas, aiškinimas ir argumentavimas. Pasirinkto tipo ir žanro žodinio ar mišraus teksto kūrimas. Geriausių darbų pristatymas, 5 pam.

TEMINIAI LITERATŪROS PAMOKŲ CIKLAI 9 KL.

I. KOKIE ESAME SKAITYTOJAI? (3 pam.)

II. SMULKIOJI PROZA: ŽMOGUS ŠEIMOJE, BENDRUOMENĖJE, VISUOMENĖJE. SMULKIOJI PROZA (16 pam.)

III. TIKROVIŠKAS IR SĄLYGIŠKAS PASAULIS LITERATŪROJE. ROMANAS (18 pam.)

IV. JAUSMŲ IR MINČIŲ GAMA POEZIJOJE (9 pam.)

V. LITERATŪRA IR TEATRAS: DRAMOS IR KOMEDIJOS (20 pam.)

VI. DEMASKUOJANTI IRONIJOJOS IR SATYROS GALIA LITERATŪROJE (15 pam.)

VII. JAUTRUS ŽVILGSNIS Į SOCIALINĘ TIKROVĘ (ESĖ) (13 pam.)

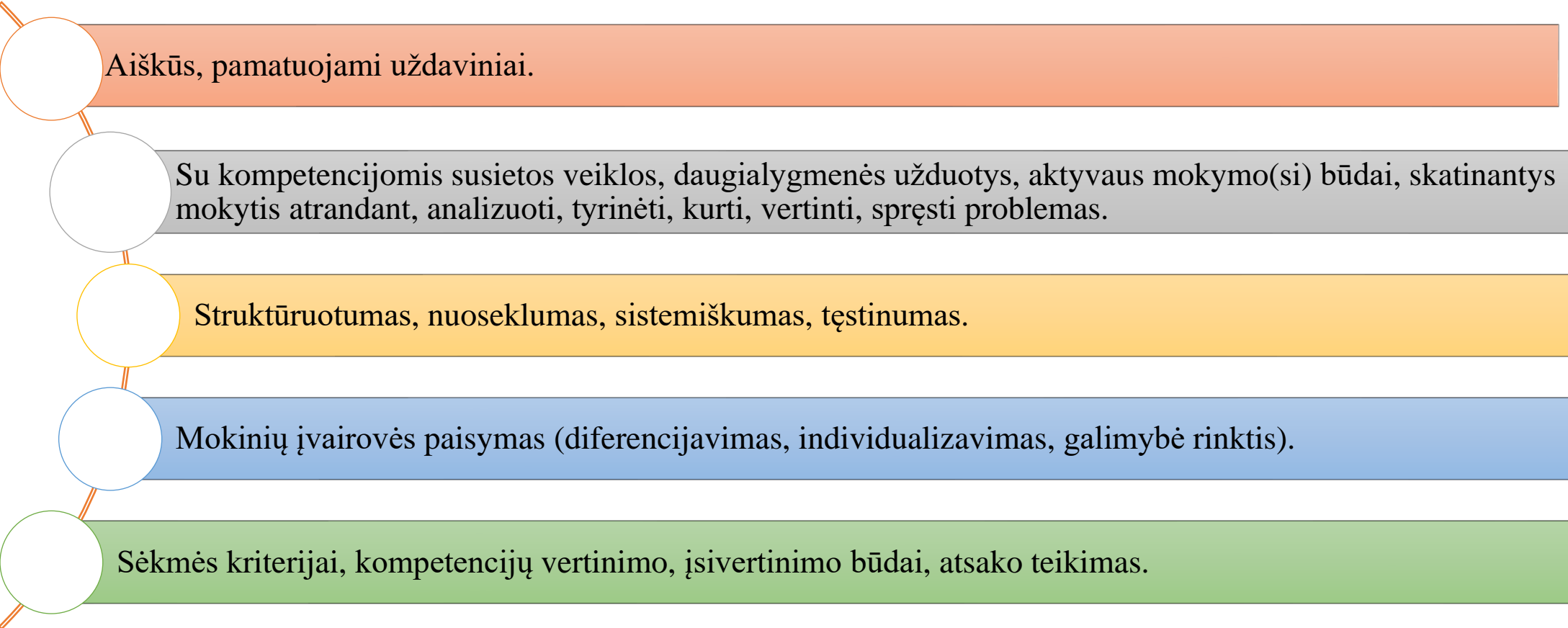
VIII. SUKREČIANČIOS GYVENIMO PATIRTYS. DOKUMENTIKA (10 pam.)

IX. SAVARANKIŠKO SKAITYMO PROJEKTINIS DARBAS. APIBENDRINIMAS. REFLEKSIJA (6 pam.)

I KOMPETENCIJAS ORIENTUOTA PAMOKA

Į kompetencijas orientuota pamoka

Aiškūs, pamatuojami uždaviniai.

Su kompetencijomis susietos veiklos, daugialygmenės užduotys, aktyvaus mokymo(si) būdai, skatinantys mokytis atrandant, analizuoti, tyrinėti, kurti, vertinti, spręsti problemas.

Struktūruotumas, nuoseklumas, sistemiškumas, tęstinumas.

Mokinių įvairovės paįsymas (diferencijavimas, individualizavimas, galimybė rinktis).

Sėkmės kriterijai, kompetencijų vertinimo, įsivertinimo būdai, atsako teikimas.

PAMOKOS UŽDAVINIO FORMULAVIMAS PAGAL F. MAGERĮ

Atlikimo sąlygos	Mokymosi rezultatas	Atlikimo kriterijai ir lygiai
------------------	---------------------	-------------------------------

Rekomenduojami *neinterpretuojamieji veiksmažodžiai*: rašyti, mintinai pasakyti, identifikuoti, atskirti, išspręsti, sukonstruoti, išvardyti, palyginti, apibrėžti ir pan.

Nerekomenduojama vartoti veiksmažodžių, kurie turi *dideles interpretavimo galimybes*: žinoti, suprasti, galvoti, pasitikėti, suteikti, suvokti.

PAMOKOS UŽDAVINYS

D. Kalinauskaitė. „Ilga kaip šimtmečiai diena“, 9 kl.

1 PAMOKA

Remdamiesi pateiktais klausimais, taikydami mokytojo siūlomas / pasirinktas skaitymo strategijas, gebės analizuoti ir interpretuoti kūrinio ištrauką šiais aspektais:

- atpažinti žanrą, nurodyti jo požymius;
- nurodyti temą, keliamą problemą;
- aptarti pasakotoją, veiksmo laiką, erdvę, veiksmą, veikėjų tarpusavio santykius;
- atpažinti ir paaiškinti kultūrinės užuominas;
- suformuluoti ištrauką apibendrinančias išvadas.

4 PAMOKA

Remdamiesi kūrinio ir savarankiškai susirasta papildoma medžiaga, gebės:

- formuluoti kūrinį apibendrinančias išvadas (pagrindinę mintį),
- argumentuotai įvertinti veikėjų mintis ir žodžius;
- susieti kūrinį su su įvairiais socialiniais ir kultūriniais kontekstais;
- palyginti kūrinį su V. Krėvės „Skerdžiumi“ pasirinktais / nurodytais aspektais (pvz., *santykis su gamta, savo aplinka; požiūris į žmones*).

KULTŪRINĖ KOMPETENCIJA; PAŽINIMO KOMPETENCIJA; KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA;
SOCIALINĖ EMOCINĖ IR SVEIKOS GYVENSENOS KOMPETENCIJA

PAMOKOS UŽDAVINYS

D. Kalinauskaitė. „Ilga kaip šimtmečiai diena“, 9 kl.

4 PAMOKA

Remdamiesi kūrinio ir savarankiškai susirasta papildoma medžiaga, ugdysitės *kultūrinę, pažinimo, komunikavimo, socialinę emocinę ir sveikos gyvensenos kompetencijas*; gebėsite:

- formuluoti kūrinį apibendrinančias išvadas (pagrindinę mintį),
- argumentuotai įvertinti veikėjų mintis ir žodžius;
- susieti kūrinį su su įvairiais socialiniais ir kultūriniais kontekstais;
- palyginti kūrinį su V. Krėvės „Skerdžiumi“ pasirinktais / nurodytais aspektais (pvz., *santykis su gamta, savo aplinka; požiūris į žmones*).

UŽDUOTYS

Kompetencijos ugdomos, kai mokiniams skiriamos daugialygmenės užduotys, reikalaujančios ne tik paviršinio, bet ir gilaus supratimo, joms atlikti reikia ne vienos pamokos, daug mokymosi žingsnių ir įvairių gebėjimų, aktyvių mokymosi metodų.

SOLO taksonomijos lygmenys (vienstruktūris, daugiastuktūris, susietasis ir išplėstinis abstraktusis).

J. Hattie. Matomas mokymasis. Mokytojo vadovas, 2014

PAVIRŠINIS

- vienstruktūris
- Kokio žanro šis kūrinys?
- daugiastuktūris
- Nurodykite bent tris novelės požymius, atpažįstamus šiame kūrinyje.

GILUMINIS

- susietasis
- išplėstinis abstraktusis

Palyginkite šių kūrinių veikėjus.

Ar sutinkate su kūrinyje išsakyta mintimi, kad ... (kūrinys ir literatūrinė, socialinė patirtis)

Daugiastruktūrės užduotys. 5 klasė. B. Vilimaitė.

„Kačiukas“

1. Apie ką yra šis pasakojimas? Suformuluok jo temą.
2. Aptark I teksto dalį, t.y. kačiuko atidavimo mergaitei situaciją:
  - paaiškink, kodėl žmonės nudžiugo pamatę mergaitę?
  - rask veiksmažodį, kuriuo nusakomas veiksmas, kaip žmonės atidavė kačiuką mergaitei. Išrašyk jį ir paaiškink, ką pasakotojas siekia šiuo žodžiu pabrėžti.
3. Paanalizuok II teksto dalį iki žodžių „Tai buvo jų pirmasis susirėmimas“. Pagrįsk šį teiginį atsakydamas į šiuos klausimus.:
  - kokiais argumentais tėvas ir mergaitė grindė savo požiūrį?
  - įvertink, kuris veikėjas, tavo supratimu, yra teisus, kodėl?

Tęsinys 5 kl. Sudėtingesnės (pasirenkamos užduotys, susietasis lygmuo).

4. Palygink tėvo ir mergaitės kalbėjimo intonacijas, kaip jos keitėsi ar nesikeitė pokalbio eigoje. Paaiškink, kodėl toks šio pokalbio rezultatas.
5. Nurodyk, kurioje teksto vietoje pasiekiamas aukščiausias veiksmo įtampos taškas. Paaiškink, kodėl taip manai.

	Kokios mergaitės kalbėjimo intonacijos? Įvardyk jas ir išrašyk po 1 pavyzdį	Kokios tėvo kalbėjimo intonacijos? Įvardyk jas ir išrašyk po 1 pavyzdį	Paaiškink, kodėl šis pokalbis taip baigėsi? Nurodyk 2 priežastis
Pokalbio pradžioje			
Pokalbio eigoje			

KULTŪRINĖ KOMPETENCIJA; PAŽINIMO KOMPETENCIJA; SOCIALINĖ EMOCINĖ IR SVEIKOS GYVENSENOS KOMPETENCIJA

Tęsinys 5 kl. Įsivertinimas / draugo darbo vertinimas. Refleksija

---

- Įsivertinimas individualiai / dirbant poromis / draugo darbo vertinimas pagal pateiktą instrukciją.
- Refleksija (savo stipriųjų ir silpnųjų pusių pažinimas, tobulėjimo galimybių numatymas).
- Mokytojo atsako teikimas (formuojamasis vertinimas).

Užduotys. 7 klasė. Ciklo „Literatūros kūrinio herojaus kelionė“ savarankiško skaitymo pamokos (ilgasis skaitymas).

Ką turėsite gebėti?

- ✓ Savarankiškai analizuoti ir kūrybiškai interpretuoti knygą pagal pateiktas gaires, taikydami pasirinktas ar pasiūlytas skaitymo strategijas.
- ✓ Susirasti reikalingą informaciją.
- ✓ Kūrinyje vaizduojamus dalykus pateikti grafine forma.
- ✓ Bendradarbiauti.
- ✓ Įsivertinti savo darbą pagal pateiktus kriterijus.

KULTŪRINĖ KOMPETENCIJA; PAŽINIMO KOMPETENCIJA; SOCIALINĖ EMOCINĖ IR SVEIKOS GYVENSENOS KOMPETENCIJA, KŪRYBIŠKUMO KOMPETENCIJA; SKAITMENINĖ KOMPETENCIJA

Laukiami darbo rezultatai ir terminai

Atliktas darbas	Vertinimas	Darbo procesas	Galutinis atsiskaitymo terminas
1. Skaitytojo dienoraštis	20 proc.		
2. Autoriaus pristatymas (galima PowerPoint) 3–5 min.	10 proc.	Gegužės 23 d. (1 pamoka)	Gegužės 30 d. Birželio 1 d.
3. Knygos analizė ir jos rezultatų pristatymas (plakato parengimas ir jo žodinis pristatymas) 5–8 min. vienos grupės pristatymui.	40 proc.	Gegužės 19 d. (2 pamokos) Gegužės 23 d. (1 pamoka)	Gegužės 26 d. 2 pamokos
4. Kūrybinio darbo idėjų generavimas ir darbų pristatymas Filmas Knygos reklaminis plakatas Filmo, spektaklio pagal knygą reklaminis plakatas Vaidinimas Pasakojimo kūrinio motyvais kūrimas Knygos vaizdinė reklama Knygos iliustravimas	30 proc.	Gegužės 25 d. (1 pamoka)	Gegužės 30 d. Birželio 1 d.

Daugiastruktūrės ir sąsajų užduotys

1 užduotis. Namuose susiraskite informaciją apie autorių (įdomiausius faktus apie jo gyvenimą), susitarkite, kas rengs pristatymą, pasirenkite informaciją pristatyti klasėje (3–5 min.).

2 užduotis. *Raštu atsakykite į pateiktus klausimus, pagrindinius teiginius ir jų komentarus išsirašykite ar pasižymėkite knygoje citatas, ištraukas, kuriomis remsitės pristatydami savo analizę). Atsakymus surašykite grupės užduoties lape.*

1. Kur ir kodėl keliauja pagrindinis kūrinio veikėjas, koks jo kelionės tikslas?
2. Koks laikas vaizduojamas kūrinyje: praeities (istorinis) – dabarties – ateities, kuo jis svarbus?
3. Kelionės geografija: kokias vietas aplanko, kokius žmones susitinka pagrindinis veikėjas, kaip jie padeda ar trukdo?
4. Kokias problemas teko spręsti pagrindiniam herojui? Kaip jam sekėsi? Kokie išbandymai jo laukė kelyje, kaip juos įveikė / neįveikė, kokios charakterio savybės atsiskleidė tose išbandymų situacijose?
5. Kokia tos kelionės prasmė, ar ji keičia herojų, brandina jį kaip asmenybę? Ką herojus suprato šioje kelionėje apie save, kitus žmones, pasaulį?

3 užduotis. *Remdamiesi 2 užduoties atsakymais, pavaizduokite grafiškai veikėjo kelionės idėją. Grafiniame vaizde turi atsispindėti šie elementai:*

- ✓ Kelionės vietos
- ✓ Kelionės laikas
- ✓ Pagrindinis veikėjas ir kiti veikėjai, jų santykiai
- ✓ Pagrindiniai įvykiai (išbandymai)
- ✓ Veikėjo mintys

4 užduotis. Remdamiesi plakatu ir atsakymų lapu, parenkite žodinių knygos pristatymą.

MOKYTOJO VERTINIMO KRITERIJAI

- Teiginių aiškumas, jų pagrindimas kūrinio analize.
- Vaizdinės medžiagos informatyvumas, sąsajų atskleidimas, gebėjimas ją tinkamai pasiremti pristatant analizę.
- Gebėjimas sudominti klausytojus, atsakyti į jų klausimus, diskutuoti.
- Kalbos tikslumas, sklandumas, taisyklingumas.

ĮSIVERTINIMAS

Grupės gebėjimas bendradarbiauti

1. Gebėjimas dalintis darbais 3, 2, 1, 0
2. Gebėjimas gerbti kiekvieno nuomonę, ją išklausti ir į ją atsižvelgti 3, 2, 1, 0
3. Gebėjimas diskutuoti, susitarti, rasti bendrus sprendimus 3, 2, 1, 0
4. Gebėjimas numatyti darbui atlikti reikalingą laiką, jį kontroliuoti ir laiku atlikti užduotį 3, 2, 1, 0

Grupės darbo įsivertinimo ir individualaus darbo vertinimo lapas

Grupės pavadinimas .....

Vertinimo skalė

3 – labai gerai; 2 – gerai; 1 – patenkinamai; 0 – neatliko.

Grupės nario vardas, pavardė	Kokias atliko namų ir klasės darbų užduotis	Taškai

Užduotys. 9 klasė. D. Kalinauskaitė. „Ilga kaip šimtmečiai diena“

- Postmodernus tekstas ir kontekstai.
- Atidus skaitymas.
- Kūrinių lyginimas, kontekstų tyrinėjimas.
- Analizės / tiriamosios / kūrybinės užduotys.

D. Kalinauskaitė. „Ilga kaip šimtmečiai diena“, 1 pamoka (I ištraukos analizė iki „Jiedu susikūrė laužas“)

- Pirminis kūrinio skaitymas ir visumos suvokimas (žanras, tema, problema).
- Atidusis teksto ištraukos skaitymas (sinchroninis) suskaidžius į prasminius segmentus (fragmentus) ir komentavimas, taikant skaitymo strategijas:
- *neaiškių žodžių, kultūrinių nuorodų (sfinksas, Edgaras Dega, vezuvijai, pompėjai, hidrantas) pasibraukimas ir aiškinimasis;*
- *žvilgsnio į aplinką perspektyva, iš ko ji atpažįstama, reikšmingos detalės;*
- *veikėjų tarpusavio santykiai, juos atskleidžiančios detalės, metaforos;*
- *tėvo jausena, požiūris į save ir sūnų (samprotavimas – vidinė kalba);*
- *bendravimo dviese gamtoje ir namuose lyginimas;*
- *gamtos ir kultūros erdvė (aprašymas – gyvenamoji aplinka, miesto paveikslas).*

TYRIMO UŽDUOTIS (PASIRINKTINAI). TĖVO GYVENAMOJI ERDVĖ IR JOS VERTINIMAS, ERDVĖS ŽEMĖLAPIS

- Kieno akimis matomas gyvenamasis rajonas? Ar jį atpažįstate? Kokį jį matote šiandien?
- Kokiam teksto tipui piskirtumėte šią ištrauką, kodėl?
- Aptarkite, kokiais būdais kuriamas aplinkos vaizdas, kokios detalės čia svarbios? (Daiktai, žmonės, jų socialinė padėtis).
- Kaip tėvas mato ir vertina savo gyvenamąją aplinką?
- Ką galima iš šio fragmento suprasti apie tėvą (kaip jis gyvena, kokia jo socialinė padėtis?)
- Koks tėvo požiūris į žmones? Kodėl? Ką apie tai mano jo sūnus?

Ciklo apibendrinimo pamokų uždavinys

Remdamiesi pagalba / savarankiškai gebės individualiai ar dirbdami grupėmis kurti pasirinkto tipo ir žanro analitinį ar kūrybinį tekstą ciklo tema:

- planuos rašymo / kūrybinę veiklą;
- taikys pasirinktas rašymo / filmavimo strategijas;
- remsis skaitytais kūriniais ir kita literatūrine, socialine ar asmenine patirtimi;
- redaguos savo darbą.

KULTŪRINĖ KOMPETENCIJA; PAŽINIMO KOMPETENCIJA; KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA;
KŪRYBIŠKUMO KOMPETENCIJA, SOCIALINĖ EMOCINĖ IR SVEIKOS GYVENSENOS
KOMPETENCIJA

Kūrinių lyginimas (V. Krėvė. „Skerdžius“, D. Kalinauskaitė. „Ilga kaip šimtmečiai diena“, ADIDAS reklama)

Santykis su gamta

*Santykis su
aplinkiniais (šeima,
bendruomenė,
visuomenė)*

CIKLO APIBENDRINIMO UŽDUOTYS (INDIVIDUALIZAVIMAS, PERSONALIZAVIMAS)

RAŠINIAI (AIŠKINIMAS, ARGUMENTAVIMAS)

- Kodėl svarbu būti suprastam?
- Kodėl svarbu suprasti kitą žmogų? (aiškinimas)
- Ar sutinkate, kad vaikai „negali augti kaip „nekarpos gyvatvorė“ (argumentavimas)
- GROŽINIO TEKSTO KŪRIMAS
- Novelės kūrimas ciklo tema.

MIŠRAUS TEKSTO KŪRIMAS

- Šiandien aktualios socialinės reklamos kūrimas (tekstas, garsas, vaizdas), asociatyviai remiantis analizuotais kūriniais.